

Naar moderne onderwijsvrijheid

Paul Zoontjens

Schoolstrijd 19e eeuw

- 1798: NL wordt eenheidsstaat → één centraal gezag
- 1806: Eerste nationale (Lager) onderwijswet
- 1830: Christelijk volksdeel → drang naar eigen scholen
- 1848: Vrijheid om eigen scholen te stichten in Grondwet
- 1879: Recht bijzonder onderwijs op subsidie in de wet
- 1917: Tegelijk met algemeen kiesrecht, vastlegging
dual bestel en financiële gelijkstelling openbaar en
bijzonder onderwijs in Grondwet

1917: Fundamentele grondwetswijziging

Naoorlogse verdragen: recht op onderwijs

Artikel 23 Grondwet – huidige betekenis

- Eigen opvattingen in bijzonder onderwijs
- Sterke vrijheid tot selecteren leerlingen in bijzonder onderwijs
- Open neutraliteit openbaar onderwijs
- Beperkt aantal overtuigingen toegelaten voor komst nieuwe scholen
- Vrijheid van keuze leraren, leermiddelen en pedagogische benadering op alle scholen
- Deugdelijkheidseisen bij wet
- Inspectietoezicht, integriteitsregels voor leraren

Probleem 1: verdwijnen dual bestel

- **Duaal bestel** (Onderscheid openbaar en bijzonder onderwijs):
op sterven na dood
- Geen of nauwelijks overheidsinvloed op openbaar onderwijs
- Religieus bijzonder onderwijs sluit niet aan op voorkeuren samenleving

Probleem 2: aanbieders beschermd

- Recht op bekostiging, vrijheid van richting, neutraliteit: **bevoegd gezag**
- Wat positie onderwijsvragers: ouders, leerlingen, studenten?
- Wat positie leraren?

Probleem 3: geen doel, context onderwijs

- Vrijheid onderwijs naar **eigen opvatting**;
pedagogische vrijheid
- Sander Dekker (2016):
“Onderwijsvrijheid geen
vrijbrief voor onderwijs dat
indruist tegen onze
kernwaarden”
- Lodewijk Asscher (2011):
“Onderwijsvrijheid geen
vrijbrief voor slecht
onderwijs”

Drie thema's van verandering

Thema 1: van aanbieder naar vrager

- Recht op toegang van individu
- Vrijheid van schoolkeuze
- Vrijheid scholen te stichten
- Meebesturen
- Medezeggenschap

Thema 2: uniforme kwaliteit

- Nationalisering curriculum (rekenen en taal)
- Intensivering inspectietoezicht
- Kerndoelen
- Verscherping exameneisen

Thema 3: burgerschap

- Als vak(ken) in curriculum
- Omgangsvormen in semi-autonome school, schoolklimaat
- Naleving grondwaarden van democratische rechtsstaat
- Overheidstoezicht in belang van bescherming leerlingen
- **Is/wordt burgerschap nieuwe grondnorm in ontzuid stelsel?**

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Hoe vrij is bv. de Vrije School nu en straks?

Tendensen van 'meer' en 'minder' vrijheid voor schoolorganisatie

'Minder' door:

- Sterkere greep overheid / wetgever op curriculum kernvakken
- Aanscherping eisen burgerschap op verschillende niveaus
- Groei vragersrechten: bv. passend onderwijs, maatwerkdiscussie
- Groei van rechten leraren, pedagogische vrijheid

'Meer' door:

- Verruiming mogelijkheden scholenplanning en invulling signatuur
- Ruime mogelijkheden voor bestuur en governance
- Pedagogische ruimte